

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 14. augustā Nr. 1-6/12

Satversmes tiesas tiesnesei
Daigai Rezevscai
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par papildu viedokļa sniegšanu lietā Nr.2017-10-01

2017.gada 3.augustā Tiesībsarga birojā saņemta Jūsu vēstule, kurā tiesībsargs aicināts papildus sniegt Satversmes tiesai viedokli, vai ir konstatējams Satversmes 91.panta pirmā teikuma pārkāpums, ja procesā par noziedzīgi iegūtu mantu mantiskie jautājumi ar mantu saistītajai personai (aizskartās mantas īpašniekam) tiek risināti divās instancēs, bet tad, ja šāds process netiek izdalīts no kriminālprocesa, - trīs instancēs.

Atbildot uz Jūsu vēstuli, sniedzu šādu viedokli.

Satversmes 91.panta pirmais teikums noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.

Tiesiskās vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Vienlaikus vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats.¹

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka Satversmes 91.panta pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam ir jāgarantē vienotas tiesiskās kārtības pastāvēšana. Proti, tā uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likumu aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām. Tas arī garantē likuma pilnīgu iedarbību, tā piemērošanas objektivitāti un bezkaislību, kā arī to, ka nevienam nav ļauts neievērot likuma priekšrakstus.² Tomēr šāda tiesiskās kārtības vienotība nenozīmē nivelēšanu, jo "vienlīdzība pieļauj diferencētu pieeju, ja tā demokrātiskā sabiedrībā ir attaisnojama".³

Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91.panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot: pirmkārt, vai ir personas (personu grupas), kuras

¹ Satversmes tiesas 2001.gada 3.aprīļa sprieduma lietā Nr.2000-07-0409 secinājumu daļas 1.punkts.

² Sk. Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.2005-02-0106 9.1.punktu.

³ Satversmes tiesas 2001.gada 26.jūnija sprieduma lietā Nr.2001-02-0106 secinājumu daļas 4.punkts.

atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; otrkārt, vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; treškārt, vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.⁴

Konkrētajā situācijā vienu un to pašu personu grupu tiesības var tikt skartas, gan izlemjot mantiskos jautājumus pamata kriminālprocesā, gan izdalot tos atsevišķā kriminālprocesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Satversmes tiesas uzdotais jautājums pēc būtības jau norāda uz atšķirīgas attieksmes esamību attiecībā uz pieņemto lēmumu pārsūdzības kārtību, un konkrētajā gadījumā ir izvērtējams, vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

Vērtējot to, vai šāda atšķirīgā attieksme ir pieļaujama, vērtējami vairāki secīgi elementi. Proti, vai atšķirīgai attieksmei ir leģitīms mērķis, un vai ir ievērots samērīguma princips.

Izskatāmajā lietā apstrīdētā norma Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otrais teikums ir viena no procesu par noziedzīgi iegūtu mantu reglamentējošajām normām, kas iekļauta Kriminālprocesa likuma 59.nodaļā. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir uzskatāms par vienu no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā. Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu uzskatāms par izņēmumu no vispārīgā kriminālprocesa, kurā lēmumu par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu pieņem vienlaikus ar galīgo lēmumu kriminālprocesā.⁵ Cietušā tiesību aizsardzības interesēs likumdevējs ir noteicis tiesisko regulējumu, kas nodrošina tiesisko attiecību noregulējumu tādā veidā, lai cietušajam atjaunotu to stāvokli, kas tika iztraucēts noziedzīga nodarījuma rezultātā, un cik vien ātri tas iespējams.⁶

Satversmes tiesa iepriekš ir atzinusi, ka ierobežojot pušu pārsūdzības tiesības, laiks, kurā lieta tiek izskatīta pēc būtības un tiek taisīts spriedums, samazinātos, tādējādi palielinot tiesas procesa efektivitāti, nodrošinot lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, kā arī mazinot tiesu noslogotību.⁷ Turklāt, lai tiesisko attiecību noregulējums būtu taisnīgs, kriminālprocesā ir jāpastāv tādām tiesiskajam regulējumam, ar kuru tiktu nodrošināts cietušā tiesību aizsardzības princips. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka taisnīguma nodrošināšana ir demokrātiskas un tiesiskas valsts likumu galvenais mērķis.⁸

Konkrētajā gadījumā pieņemtā tiesību norma nodrošina ātrāku un efektīvāku mantisko jautājumu izskatīšanu kriminālprocesā, kas veicina arī cietušo tiesību aizsardzību. Ievērojot minēto, apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 116.pantā ietvertajam leģitīmajam mērķim – citu cilvēku tiesību aizsardzībai.

Šāds pārsūdzības ierobežojums speciālajā kriminālprocesā ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, ļaujot ātrāk izlemt jautājumus par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu.

Vērtējot, vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, Satversmes tiesa uzsvērusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru leģitīmo mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.⁹ Attiecīgi

⁴ Satversmes tiesas 2008.gada 29.aprīļa sprieduma lietā Nr.2007-25-01 8.punkts.

⁵ Sal. Satversmes tiesas 2017.gada 23.maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 11.punkts.

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2017.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.2016-07-01 21.punktu un 2007.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2006-28-01 23.2.punktu.

⁷ Sk. Satversmes tiesas 2010.gada 30.marta sprieduma lietā Nr. 2009-85-01 18.punktu.

⁸ Sk. Satversmes tiesas 2017.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.2016-07-01 21.punktu un 2007.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2006-28-01 20.1.punktu.

⁹ Sk. Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 secinājumu daļas 19.punktu.

jānorāda, ka lietas izskatīšana kasācijas instancē ietekmēs lietas kopīgo izskatīšanas termiņu tiesā, tādējādi paildzinot procesa par noziedzīgi iegūtu mantu norisi. Līdz ar to leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Aplūkojot ierobežojuma (atšķirīgās attieksmes) samērīgumu, kā būtiskākais apsvēruma jānorāda tas, ka speciālajā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiesā ir ierobežots izskatāmo jautājumu apjoms, ko noteic Kriminālprocesa likuma 630.panta pirmā daļa. Uz to, ka praksē apgabaltiesā netiek izvērtēta procesuālo pārkāpumu ietekme uz procesa tiesiskumu, ir norādījis arī konstitucionālās sūdzības iesniedzējs. Attiecīgi pats kriminālprocess par noziedzīgi iegūtu mantu speciālajā kārtībā neparedz tikpat pilnvērtīgu personas tiesību aizsardzību, kā kriminālprocess, kurā krimināllietu izskata pēc būtības.

Turklāt zināmā mērā tā ir procesa virzītāja izvēle, kāda procesa ietvaros izvērtēt mantiskos jautājumus kriminālprocesā, kā rezultātā tiek ietekmēts pārsūdzības tiesību apjoms aizskartās mantas īpašniekam. Nenoliedzami Kriminālprocesa likuma pamatprincipi prasa procesa virzītājam izvēlēties to procedūru, kas visefektīvāk var aizsargāt cietušā intereses un nodrošināt procesa norisi bez neattaisnotas novilcināšanas. Tomēr Kriminālprocesa likuma 626.pants norāda, ka tā ir procesa virzītāja izvēle – izmantot tiesības izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, vai nē. Savukārt aizskartās mantas īpašnieks pret šādu rīcību var iebilst, tikai pārsūdzot pieņemto lēmumu par noziedzīgi iegūto mantu pēc būtības.

Ievērojot minēto, nevar atzīt, ka tiek panākts samērīgs līdzsvars starp atšķirīgajām interesēm kriminālprocesā, un nevar uzskatīt, ka šādai atšķirīgai attieksmei pārsūdzības kārtībā ir saprātīgs pamats. Līdz ar to ir konstatējams Satversmes 91.panta pirmā teikuma pārkāpums.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne